

Smetana, Robert

O Stanislavu Součkovi

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1986, vol. 35, iss. D33, pp. 119-125

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107579>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JUBILEA

O STANISLAVU SOUČKOVI

Ve studiu na brněnské filozofické fakultě v letech 1924 až 1929 jsem zapisoval kombinaci hudební věda — estetika, ale pracovníně jsem se soustřeďoval na studium muzikologie. Otakar Zich, který byl habilitován na estetiku, byl tehdy už více v Praze než v Brně, a tak se stalo, že se estetika na brněnské filozofické fakultě skoro už nepřednášela.

Ostatně brněnská univerzita byla tehdy ještě v počátcích a filozofická fakulta neměla ještě ani své budovy. Hudební vědec Vladimír Helfert, tehdy přibližně čtyřicetiletý, který přišel — či vlastně byl do Brna přeložen — z Prahy jako středoškolský profesor obchodní akademie, byl v polovici dvacátých let už habilitován (habilitoval jej Otakar Zich) a v hudební kultuře na prahu mohutného rozvoje Brna, tohoto donedávna ještě „předměstí Vídně“, osvědčoval se jako homo novus významnými organizačními a pracovními počiny; byl už Brňanem, ve svém novém působišti se svou rodinou jednak už bydlel (řada ostatních přednášejících ještě do Brna dojížděla), jednak měl v Brně mocné předmostí ve svém bratru dr. Jaroslavu Helfertovi, řediteli Zemského muzea, a koneckonců i v muzeu samém. Své univerzitní přednášky konal v přednáškové síni Zemského muzea ve starém muzejním traktu na tehdejší Zelném trhu (dnes náměstí 25. února), nemýlím-li se v čísle 6, v téže síni konal orchestrální zkoušky se svým Orchesterálním sdružením; v druhém patře traktu k Petrovu v. sousední hlavní muzejní budově (bývalém dietrichštejském paláci) zřídil jako zcela novou moravskou vědeckou instituci tzv. Hudební archiv Zemského muzea a na několik let měl v tomto archivu i svou univerzitní pracovnu. Děkanství filozofické fakulty, bohemistika a další studijní obory byly umístěny v někdejší budově ředitelství státních drah v tehdejší Falkensteinerově (dnes Gorkého) ulici; tam v přízemí byla také knihovna bohemistiky, ve které rezidoval asistent dr. Miloš Noha, a v prvním patře ředitelna seniora profesorského sboru filozofické fakulty profesora Stanislava Součka (vedoucím bohemistického semináře byl tuším profesor Arne Novák).

Zvláštní je tato vzpomínka na profesora Stanislava Součka nepochybně tím, že já, vzpomínající, jsem nikdy nebyl jeho posluchačem a že jsem jej poznal až jako absolvent filozofické fakulty; bylo to koncem roku 1928 nebo během roku následujícího, když profesor Souček se stal po smrti Leoše Janáč-

ka jeho nástupcem ve funkci předsedy moravského pracovního výboru tehdejšího Státního ústavu pro lidovou píseň v RCS a když v reorganizovaném výboru zasedl i profesor Vladimír Helfert, můj tehdejší učitel. Vzpomínka na počátek mých návštěv v ředitelně profesora Součka se mi z vědomí zcela vytratila, zato osobnost komeniologa a profesora starší české literatury se mi stala doslova nezapomenutelnou.

Od jeho smrti uplynulo padesát let, ale dosud vzpomínám na vzácné přátelství, které mi (asi třicátníkovi) prokazoval jeden z předních představitelů brněnské univerzity v prvních letech její existence; jsem si zároveň jist, že Stanislav Souček, původem Náchodčan, narozený na počátku května roku 1870 (o několik měsíců mladší než můj otec), byl osobnost tak nevšední a neobyčejně zajímavá, že už sama o sobě zasluhuje daleko rozsáhlejší vyprávění, než jaké mohu poskytnout já.

Stanislav Souček byl muž postavou ne veliký, spíše menší, štíhlý, vždycky mužně vzpřímený, přitom skoro šlachovitý. Chodil vždycky v tmavém, prostém, důstojném obleku, a když se blížil své šedesátce, charakterizovala lidem, kteří jej teprve poznávali, jeho hlavu bílá bradka a sněhobílé vlasy a celou osobnost rázná, jakoby horalská chůze. Už vzezření i jednání profesora Součka budilo hned napoprvé dojem jakési elementární akademické přísnosti, nesmlouvavosti a nezvyklé osobní ráznosti. Přiznávám se, že jsem vlivem těchto vlastností už na prvý pohled zřejmých a nápadných považoval Stanislava Součka za typického představitele stavu, k němuž on náležel celou svou osobností: stavu univerzitního profesorstva jakožto pilířů všeho lidského vzdělání, poznání a vědění, a za oněch asi pět let, po která mi bylo dopřáno se s ním stýkat, jsem si stále potvrzoval svůj prvotní dojem hlavně tím, že jsem tuto charakteristickou osobnost poznával z dalších a dalších, často zcela nečekaných stránek. Úctyhodnost profesora Součka mi potvrdil dokonce i Vladimír Helfert, když jsem ho jednou zastihl na nádvoří fakulty při setkání s profesorem Součkem. Vladimír Helfert byl sice podstatně mladší než profesor Souček, ale přece jen zdvořilost, kterou mu prokazoval, byla větší, než bylo zvykem i mezi vysokoškolskými učiteli. Profesor Souček měl však více povahových stránek než jen přísnost. Jakousi kontrastní stránkou jeho vážnosti a přísnosti se mi pak nejednou nečekaně jevil jiskřivý, někdy i sarkastický, ale v jádru dobrosrdečný humor a zcela intelektuální veselí, jímž dovedl stíhat své mladé společníky (např. Antonína Škarku nebo mne), anebo jindy bujný zochot, jaký u něho kdysi vyvolal profesor Beer, germanista brněnské filozofické fakulty, když sděloval profesorovi Součkovi, že kdesi, možná „u nich“, říkají stříkačce na hnojůvku, kterou se provlhuje hnůj, flovnocuc.

Osobité a v mých očích krásné zvláštnosti Stanislava Součka jsem si všímal později, a dokonce několikrát: když s někým hovořil (a třeba něco vysvětloval), především ovšem o nějakém literárním jevu, mluvil vždycky velmi věcně a naprosto klidně; jestliže se však za hovoru zvedl a po krátké odmlce pokračoval ve své řeči stoje, bylo to vždycky nějaké prohlášení. Stanislav Souček skoro slavnostně, zřetelně důrazněji, zřetelněji a odlišně od svého běžného hovoru prohlášoval nějaký svůj názor anebo své rozhodnutí: „Nastává mi povinnost zabránit habilitaci pana doktora P. F.“ (o mladém brněnském literárním kritikovi, který pozbyl jednou po nějakých nerozumnostech jeho důvěru a tehdy i důvěru profesora Arna Nováka) anebo „Bude mi ctí...“, když

povstav odpovídal Bedřichu Václavkovi, který jej přišel požádat, aby byl jeho svědkem při disciplinárním řízení, jež zavedlo ministerstvo školství a národní osvěty s Bedřichem Václavkem za jeho účast na rosicko-oslavanské stávce v roce 1933 (Bedřich Václavek byl tehdy v čele brněnského komitétu, který podporoval stávkující jidlem a šatstvem).

Impozantní stránkou tohoto vědce byla kritičnost. Osvědčoval ji ve všem svém každodenním životě: v práci s literárněhistorickým materiálem, v poměru k pramenům, v názoru na jednotlivou lidovou píseň (v písni *Když tě vidím, má panenko, v tom kostele klečeti, nic nemohu Bohu sloužit, na tě musím hleděti*... viděl například přímo manifest české protireformační lidovosti), obíral se vším dopodrobna a uměl rozložit a promyslet každý jev do detailů; byl kritický ovšem i k lidem a k jejich práci (byl např. zcela nespokojen s edicí moravských lidových písní milostných, kterou tehdy zpracoval Leoš Janáček a Pavel Váša), ale kupodivu zcela nekritický byl vůči sobě — jako chodci. Znovu a znovu nás mladé, např. Antonína Škarku anebo mne, napadal vesele jako ubožáky a nedomrlce, kteří nejsou s to něco ujit a nic nezdolají, a chlapecky bujaře se holedbal svými turistickými výkony a svou chodeckou mužností, a až tragicky tato věc neodpovídala pravdě: Stanislav Souček měl těžce choré srdce, jehož nesnáze se nakonec nepodařilo zvládnout ani za mnohaměsíčního léčení a tolika injekcemi, že zemřel rozbodán injekčními jehlami jako nějaký raně křesťanský mučedník — nejméně o deset let dříve, než by bylo podle našeho dojmu odpovídalo jeho exteriéru, a dokonce o další desítky let dříve, než odpovídalo jeho duševnu.

Nemohu nezpomenout na vztah profesora Stanislava Součka ke mně samému. Profesor Souček mne poznal v době pro mne naprosto nepříznivé — dokonce po dvojí stránce.

Především jsem se po asi dvouleté práci rozešel se svou disertací. Pracoval jsem na otázce charakteru tónin. Toto téma mi nabídl profesor Helfert a současně upozornil na jev, který jsem dobře znal. Věděl jsem např., že Bedřich Smetana psal všechny skladby anebo části skladeb s husitskými motivy v tónině d-moll, všechny milostné výjevy v tóninách s „b“, o charakteru tónin jsem nikdy nepochyboval i ze zkušeností s podstatnou částí hudby barokní (Bachův *Temperovaný klavír*) i klasicistní (Beethovenovy volné věty symfonií) i hudby klasicistně založené (volné věty Franze Schuberta, volná věta v Dvořákově *Novosvětské* a mnoho jiných). Ale doslova jsem s tímto tématem havaroval, když jsem si začal všimát akustické podstaty této stránky tónin a když jsem zjistil, že skladby s výrazným „charakterem“ tónin, zejména skladby klasicistní, vznikaly v době, kdy tzv. komorní „a“ a s ním ovšem všechny tóniny a vůbec celé ladění se pohybovaly na různých výškách v rozsahu malé sexty. Z toho plynul úkol vysvětlit, jak je možné, že si nějaká věta symfonie v des-dur zachovávala svůj „des-dur charakter“ i tehdy, když zněla třeba o tercii anebo o kvartu níž, a zněla ve skutečnosti v hes anebo as-dur nebo dokonce třeba v g-dur. Tato okolnost mne zaváděla k řadě dalších otázek, třeba o absolutnosti tónových výšek, absolutního sluchu atd. atd., a zavinila, že jsem nakonec celou práci o charakteru tónin zahodil jako problém tehdejší technikou neřešitelný. Tím se oddálil do nedozírna můj doktorát.

Druhou kritickou stránkou mého živobytí byla otázka jeho zajištění: živil jsem se řádkovými honoráři a podobnými výdělky a občas na krátký čas

v nějakých zaměstnáních, získaných příspěvím profesora Helferta anebo ředitele muzea dr. Jaroslava Helferta. Přitom bezperspektivní má situace ještě nebyla: v Brně bylo ještě místo knihovníka-muzikologa v Univerzitní knihovně, kde byl např. zaměstnán i dr. Bedřich Václavek. Toto místo záviselo však na dobré vůli ředitele knihovny dr. Sutnara, kterému jsem jednou pomohl v jeho snaze postavit v Brně novou moderní budovu pro Univerzitní knihovnu nápadným a rozsáhlým článkem na první straně odpoledníku. Lidových novin a přesvědčil ho o své ceně.

Mé nesnáze nezůstaly ovšem utajeny ani profesorovi Součkovi, který mi byl čím dále tím bližší svým zájmem o mou práci, třebaš jsem byl stále pod vlivem profesora Helferta cele zaujat problematikou umělé hudby, a jiné hudby jsem ani neznal. Do mých existenčních nesnází zasáhl profesor Souček někdy na počátku roku 1930, když jsem přišel o skrovné přechodné zaměstnání v Zemském muzeu. Tehdy se profesor Souček — aniž jsem o tom věděl — vypravil prosit za mne u národně socialistického zemského přisedlího Julia Kopečka, který o věci rozhodoval, a když byl Juliem Kopečkem odmítnut, prohodil se mnou celou mou existenční situací a jako jediné východisko, které našel, mi navrhl, abych se pokusil sbírat lidové písně. Vyslovil se tu, jak jsem později pochopil, už jako nový předseda moravského pracovního výboru Státního ústavu pro lidovou píseň. Protože jsem nikdy na venkově neslyšel nikoho zpívat nějakou lidovou píseň, zamítal jsem pobaveně tuto možnost, zatímco profesor Souček trval na svém, protože jinou možnost, jak mi existenčně pomoci, už neznal, a protože na venkově, jak tvrdil, se stále zpívá.

Vyhověl jsem mu tehdy, odjel za rodiči do jejich rodného kraje na Dačicku (po otci pocházím ze selského rodu, doloženého už od polovice 16. století v Šachu, má matka se narodila ve velkolhotecké škole ve vedlejší vesnici), a Stanislav Souček tímto návrhem obrátil doslova můj osud naruby: na evangelickém Velkolhotecku, kde jsem trávil všechny prázdniny od svého narození a kde jsem nikdy nezaslechl ani jedinou píseň z úst Velkolhoťanů, jsem se doslova propadl do hlubokého ústního podání a v létě roku 1930 zastihl tu v lidové tradici ještě celý písňový fond českého národního obrození, nesčíslné mnohaslokové kramářské písně v ryzím ústním podání bez jediného písňového tisku, bohatý repertoár svatebních písní, vedle zlidovělých písní i útvary s nápěvy ve starých církevních modech a slovesně sahající až do 15. století — i zpěváky a hlavně zpěvačky, které byly s to odpovídat na jakýkoli slovní podnět písní, a jednu sedmdesátnici, která později se dokonce uzpívala k smrti (vyváděla na svatbě tři dny a zemřela na zápal plic). Navíc jsem na Velkolhotecku nahlédl vydatně i do problematiky lidového zpěvu a vrátil se do Brna po třech měsících sbírání lidových písní nejen se sběrem, ale také s materiálem pro úspěšnou disertační práci (*O melodických idiomech v lidovém zpěvu velkolhoteckých evangelíků*).

Když jsem předával profesorovi Součkovi v půli října roku 1930 svůj sběr, osmělil jsem se ho požádat, aby mi povolil nevelikou zálohu na honorář za tuto sbírku. Profesor Souček na to tehdy neřekl ani slova, vstal, odešel k oknu své ředitelny a chvíli mlčky pohlížel do okna; a když jsem si v duchu už říkal, že přece jsem toho tolik neřekl, že „foršus“ je běžná věc, otočil se a vzrušeně mne oslovil: „Příteli, rozumím vám . . ., i já jsem jednou v Praze studoval celý týden o jedné koruně . . .“ a začal se šacovat, zda přece jen nemá u sebe nějaké peníze. Vyprávěl do toho, že vždycky nosil u sebe pětistovku, ale když

zjistil, že nikdy nic nekupuje, dal tyto peníze ženě, protože sám žádných nepotřebuje . . .

Nikdy jsem nezapomněl ani na důvěru, kterou mi profesor Souček projevoval („to a to čeká ještě na vás“, „to a to budete muset udělat“ — např. znovu zpracovat edici moravských milostných písní Pavla Váši a Leoše Janáčka), nezapomněl jsem ani na chvíle, kdy mne vesele donutil, abych jej doprovodil z fakulty až k jeho bytu na tehdejší Švancarově (dnešní Renneské) třídě, „abych nezlenivěl“, na své rigorózum u Vladimíra Helferta a u něho, kdy mne hodinu proháněl po luzích staré české zpívané literatury, a ani na svou promoci. Tomuto aktu jsem nepřikládal zvláštní význam (dokonce ještě chvíli před ním mi chyběla stokoruna na taxy, které bylo nutno složit na rektorátě předem), a proto se dovědělo o mé promoci jen několik lidí. Byli tam paní Zdeňka Janáčková, vdova po Leoši Janáčkovi, pianista Ruda Firkušný a vedle rektora a promotora profesori Vladimír Helfert a ovšem Stanislav Souček; ten se hlučně sháněl po mém otci, ale marně: cesta z Poldovky nad Velkou Lhotou byla tehdy příliš složitá — pěšky asi šestnáct kilometrů do Telče a nejméně dvěma vlaky přes Cejle-Kostelec a Jihlavu do Brna.

Je samozřejmě, že nikdy nezapomenu na své muzikologické školení u Vladimíra Helferta, ale nikdy nezapomenu ani na mohutný zásah Stanislava Součka do mého života tím, že jsem jeho zásluhou poznal lidový zpěv a mohl dospět k pojetí hudby, v němž je dbáno stejně o hudbotvorné impulsy a prostředky lidového zpěvu jako hudby umělé a ve kterém zaujímá zpěv někdejších ovládaných lidových vrstev stejně významné místo jako třeba oratoria, symfonie anebo nástrojové koncerty v životě někdejších vládnoucích tříd.

Vliv Stanislava Součka na můj další život se však projevil nejzřejměji až v době jeho skonu, koncem roku 1935. Můj sběr písní z roku 1930 si totiž vyžádal k nahlédnutí také literární vědec, komisař knihovni a archivní služby v brněnské Univerzitní knihovně dr. Bedřich Václavek, který od roku 1920 sbíral dokumenty k folklorizaci umělé slovesné tvorby u nás; navazoval tak na své seminární a státní práce i na svůj disertační spis, zadané a vedené profesorem Janem Jakubcem v Praze, a byl v roce 1922 přímo pověřen Státním ústavem pro lidovou píseň v RČS v Praze sebrat, dokumentovat a kriticky vydat české světské písně zlidovělé. Nalezl v mé sbírce řadu zápisů těchto písní, excerpoval ji pro svou práci a zároveň si uvědomil potřebu spolupracovat na své zamýšlené edici českých světských písní zlidovělých s hudebním odborníkem. Obrátil se tehdy s žádostí o radu na předsedu moravského pracovního výboru ústavu profesora Součka a na profesora Helferta, a když mu doporučili k této spolupráci mne, nabídl mi toto spolupracovníctví; ovšemže jsem je přijal, hluboce zaujat svými poznatky z velkolhotského sběru a spatřuje v této nabídce významnou konkretizaci své další muzikologické práce.

Naši spolupráci jsme zahájili ještě na podzim roku 1930; ujasnili jsme si důkladně teoretickou podstatu tohoto písňového jevu i praktickou stránku celého projektu a rozplánovali jsme celou edici na tři díly: na oddíl zlidovělých písní epických, na část zlidovělých lyrických písní milostných a na díl lyrických písní vlasteneckých. Zároveň jsme si ujasnili, že půjde především o problematiku vítězící se k českému národnímu obrození a že to bude po nás vyžadovat speciální znalost umělé básnické a hudební tvorby této epochy a kromě toho taky všeho soudobého folklórního umění písňového. O zálu-

nostech skrytých v nápěvové složce českých světských písní zlidovělých jsem zatím neměl tušení.

Jedním z našich nejnaléhavějších úkolů bylo systematické prostudování českých a moravských sbírek kramářských písní; vlastně jejich tisků, jejichž materiál sahal časově od začátku 17. století do roku přibližně 1850 a přes pokus o regeneraci české kramářské písňové tradice, výroby a obchodu v šedesátých letech 19. století a jeho doznění i karikaturu na konci 19. století i do následujících několika málo desetiletí. To znamenalo zcestovat muzea a knihovny v Čechách a na Moravě, čili úkol velmi nákladný a pro plně zaměstnaného knihovníka dr. Bedřicha Václavka časově neproveditelný.

Profesor Souček vřadycky, když jsem k němu přišel s nějakými otázkami nebo problémy, s ochotou u muže jeho postavení a zaměstnání doslova nevídanou mi vysvětloval, radil a nikdy ani nenaznačil, že nemá čas anebo že přicházím nevhod... I tentokrátě činorodě zasáhl: rozhodl, že Slovanský seminář filozofické fakulty bude vypůjčovat pro nás sbírky českých kramářských písňových tisků z celé oblasti Čech a Moravy, dal nám k dispozici k tomu účelu i právo korespondovat jménem bohemistického semináře, a dokonce nám pak umožňoval, abychom zpracovávali tyto vypůjčené sbírky kramářských tisků ve svých domovech, kde jsme měli všechen pomocný aparát k této práci, jako srovnávací materiál, opisy, rejstříky a podobně. Když jsem se během mnohaměsíční práce profesoru Součkovi zmínil, že množství těchto „nových písní pro obveselení panen a mládenců“ má na titulních listech anebo na posledních stranách vročení tisku a místo tisku i jméno tiskaře, vybědl mne, abych tato data sepisoval a zpracoval jako příspěvek k dějinám českého knih-tisku. Vyžádal si toliko, abych získaný materiál ještě srovnal s jinými publikacemi tohoto druhu a vyznačil materiál, který u jiných autorů nebyl dosud podchycen. Soupis tiskařů a nakladatelů českých kramářských písní vyšel v Časopisu Matice moravské, ale díky profesoru Součkovi jsme se ke kramářským písním a jejich tiskům mohli vrátit ještě jednou. Zatím Bedřich Václavek si z těchto sbírek, zapůjčených do bohemistického semináře brněnské filozofické fakulty, vypisoval kramářské edice zlidovělých písní, které se podílely na prostředkování folklorizace české umělé básnické tvorby anebo přímo ji publikovaly, a já jsem souběžně doplňoval bibliograficky svůj písňový sběr z Velkolhotecka z roku 1930.

V roce 1935 Stanislav Souček těžce onemocněl a pak přestal docházet do své ředitelny na filozofické fakultě. Kamarád Antonín Škarka mi jednoho dne řekl, že profesor Souček je hospitalizován; v době, kdy mi Bedřich Václavek sděloval, že město Olomouc bude vypisovat konkurs na místo v knihovně a archivní službě (přesně ve správní službě osvětové), zněly Škarkovy zprávy vážněji a vážněji. Třicátý prosinec 1935, kdy Stanislav Souček skonal, byl jeden z posledních dnů, které jsem trávil v Brně; dne 2. ledna 1936 jsem nastupoval místo prvního profesionálního kulturního pracovníka ve veřejných službách v Olomouci s vedlejšími — či hlavními? — úkolem pokračovat v práci na sběru, dokumentaci a pak kritickém vydání českých světských písní zlidovělých s Bedřichem Václavkem, který byl v Olomouci od léta roku 1933 a už tu byl usazen.

A v Olomouci jsme, Bedřich Václavek a já, měli znovu možnost vzpomenout na zásluhy profesora Stanislava Součka o naše znalosti a zkušenosti s českými kramářskými písněmi, když jsme v létě roku 1937 připravovali pro

nakladatelství Františka Borového v Praze naši antologii českých písní kramářských a když jsme na konci třiatřicetistránkového úvodu vyjmenovali asi 65 muzeí a knihoven, jejichž sbírky kramářských písňových tisků jsme díky profesoru Stanislavu Součkovi mohli před lety prostudovat.

Kniha *České písně kramářské*, vyšlá v Praze v polovici října 1937, byla velmi úspěšná a je snad ještě dnes přijímána — hlavně ovšem už ve svém pozdějším vydání z roku 1949 — příznivě; já ji však nemohu brát do rukou jinak než jako svědectví o tom, jak dalekosáhle se může vytvářet dobrý a účelný skutek, a také jako památníček laskavého vědce-učitele v mém životě.

Robert Smetana

VZPOMÍNKA NA S. G. VILINSKÉHO

V roce 1986 uplyne 110 let od narození prvního profesora ruské literatury na nově založené univerzitě v Brně Sergije Grigoroviče Vilinského, laskavého učitele a ušlechtilého člověka. Hovořil k nám, tehdejšími studentům, nejen slovem, ale i láskyplným srdcem.

Životní i vědecká dráha profesora S. G. Vilinského (pomineme-li jeho dětství a léta uřednická) vlivem historických událostí jeho doby se dělí podle principu geografického a jemu celkem odpovídající intenzitě práce S. G. Vilinského v té či oné vědní oblasti na tři období: na období oděské (1900—1919), bulharské (1920—1923) a brněnské (1923—1949).

S. G. Vilinskij se narodil 3. září 1876 v rodině štábního důstojníka v Kišiněvě. V roce 1900 absolvoval filologická slovanská studia na univerzitě v Oděse. Po několika letech působení na gymnáziích vrátil se na univerzitu v Oděse, na níž pak díky své pílí a nadání rychle postupoval v hodnostech. V roce 1903 se stal soukromým docentem. V roce 1909 byl jmenován mimořádným a už v roce 1914 řádným profesorem. V roce 1915 byl zvolen prorektorem. V tomto oděském údobí věnoval pozornost převážně studiu staroruských památek. S oblibou zkoumal literární historii staroruských legend a životopisů svatých s cílem postihnout jejich slohové a látkové proměny v dlouhodobé rukopisné tradici. Z tehdejších jeho prací si uchovaly význam monografie Vizantijsko-slavjanskije skazanija o sozdanii chrama sv. Sofii Caregradskoj (Odessa 1900), Poslanije starca Artemija XVI veka (Odessa 1906) a zvláště Žitije sv. Vasilija Novogo (Odessa 1913). Ani tehdy S. G. Vilinskij nezanedbával studium ruské literatury 18. a 19. století. Napsal několik drobných studií o ideálech M. V. Lomonosova, o životě a díle V. A. Ozerova a o poezii V. A. Žukovského.